

УДК 811.161.2'243:378.147

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ МЕТОДИК ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Ольга Черемська

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
кафедра української філології та історії
пр. Науки, 9А, 61166, Харків, Україна
тел.: 057 702 11 86
ел. пошта: olha.cheremaska@hneu.net
<http://orcid.org/0000-0002-3360-8421>*

Вікторія Сухенко

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
кафедра української філології та історії
пр. Науки, 9А, 61166, Харків, Україна
тел.: 057 702 11 86
ел. пошта: viktoriya.suhenko@hneu.net
<http://orcid.org/0000-0002-8775-6999>*

Стаття присвячена розгляду освітніх методик викладання мови в закладах вищої освіти, теоретико-методологічному аналізу принципів комунікативного та компетентнісно-орієнтованого навчання української мови як іноземної в умовах інтенсивної цифровізації сучасної освіти. У роботі досліджено зміни в лінгводидактичних підходах, зумовлені глобальними трансформаціями в отриманні, обробці та використанні інформації. Особливу увагу приділено комунікативному та компетентнісному підходам, які стають основою для формування в іноземних студентів здатності до ефективної взаємодії в українськомовному соціокультурному середовищі.

Наголошено на важливості модернізації методик викладання української мови як іноземної завдяки впровадженню цифрових інструментів, таких як інтерактивні навчальні платформи, мультимедійні ресурси, адаптивні середовища, мобільні додатки, віртуальні лабораторії та елементи гейміфікації. Технологічна трансформація не лише інтенсифікує процес навчання, але й сприяє створенню реальних і наближених до життя комунікативних ситуацій, забезпечуючи постійний зв'язок між викладачем і здобувачем освіти.

Зазначено, що цифрова компетентність сьогодні є невід'ємною частиною навчання, оскільки вона визначає здатність студентів ефективно використовувати онлайн-ресурси, брати участь у дистанційних комунікаціях і застосовувати цифрові технології для вдосконалення власних мовних навичок.

У статті доведено, що синтез комунікативного та компетентнісного підходів у взаємодії із сучасними цифровими технологіями створює адаптивне, інклюзивне та результативне освітнє середовище. Такий підхід спрямований не лише на досягнення функціонального рівня володіння українською мовою, а й на формування здатності послуговуватися здобутими знаннями в професійній, академічній і повсякденній комунікації. Перспективний розвиток методики навчання української мови як іноземної полягає в розробленні системних цифрових освітніх продуктів, інтерактивних курсів і мультимедійних рішень, які відповідатимуть потребам різномірних груп студентів і вимогам сучасної цифрової освітньої трансформації.

Ключові слова: українська мова як іноземна, диджиталізація, освітні методики, компетентнісно-орієнтований підхід, комунікативний підхід, традиційні та інноваційні методи навчання, форма організації навчання, методи активного навчання, мультимедійні технології.

DOI:

Формулювання проблеми. У сучасному світі, що активно розвивається завдяки диджиталізації, процес викладання іноземних мов зазнає значних трансформацій. Це стосується й української мови як іноземної (УМІ). Опанування мови

відіграє ключову роль у залученні здобувачів освіти до міжкультурної комунікації, академічної мобільності та професійного зростання. Особливе значення в цьому процесі посідає УМІ, адже її вивчення сприяє не лише мовному збагаченню, а й глибшому розумінню історико-культурного контексту України.

В умовах цифровізації освіти важливого значення набувають нові підходи до викладання УМІ, серед яких домінують комунікативна та компетентнісно-орієнтована парадигми. Перехід від традиційних підходів до комунікативного та компетентнісно-орієнтованого навчання, підкріплений можливостями цифрових технологій, відкриває нові шляхи для ефективного засвоєння мови, стає поштовхом до запровадження нових форм мовного навчання у сфері підготовки фахівців. З огляду на зазначене, сучасний процес навчання має своїм завданням не лише функцію надати знання, але й спонукати самостійно мислити, використовуючи здобуті компетентності, виховувати позитивні особистісні риси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізовані праці охоплюють широкую палітру цифрових підходів: від мобільних технологій та імерсії до інтерактивних методів, ММС (англ. *Multimedia Messaging Service*), дистанційного навчання та AI-рішень. Дослідники розглядають синхронне та асинхронне навчання, технічні й часові бар'єри, а також значення комунікативних практик в дистанційному форматі.

Зокрема, у статті «Інтерактивні прийоми викладання української мови як іноземної: від теорії до практики» [4] проаналізовано теоретичні засади інтерактивних методик та продемонстровано їх практичне застосування: рольові ігри, синквейни, використання Moodle, відеоплатформ, «хмар тегів» та інших ІКТ. Т. Лещенко, О. Шевченко вивчають проблеми цифровізації навчання на етапах переходу від традиційних форм до переважно дистанційних, презентують імерсивні технології (VR, AR, хмарні програми) та їхнє застосування для зануреного мовного досвіду. Дослідниці аналізують суть імерсивного навчання, висвітлюють особливості впровадження елементів імерсивних технологій, які у XXI столітті стали природним вагомим кроком в еволюції освіти як ефективне доповнення до традиційного аудиторного здобуття знань, та пропонують приклади імерсивних навчальних програм, етапи використання технологій під час вивчення української мови як іноземної [8].

Т. Лещенко, О. Шевченко, М. Жовнір характеризують можливості використання смартфонів, планшетів і мобільного навчання (*mobile learning*) для іноземців медуніверситету, обґрунтовуючи їхню ефективність для доступу до хмарних сервісів, повторення матеріалу, самостійної роботи. Т. Веретюк актуалізує такі інструменти, як дистанційні освітні технології, електронне навчання та системи управління навчанням [3].

Н. Коновальчук розкриває переваги застосування технологій на основі штучного інтелекту для викладання української мови як іноземної, аналізує рішення з ШІ: ChatGPT, адаптивні системи, автоматизація, персоналізація, а також виклики академічної доброчесності [7].

Прийоми та методи активізації пізнавальної діяльності студентів, зокрема логіко-композиційні (інверсія, протиставлення, парадокс); психолого-педагогічні (варіативність і альтернативність поглядів, загострення формально-логічних і діалектичних суперечностей змісту, опора на достовірні факти, яскраві приклади, використання літературних образів і цитат, іронія та гумор, використання зворотного діалогу тощо); мовленнєві (образність мови, різноманітна лексика, інтонаційна

виразність, зміна темпу викладу, розрядка й паузи тощо); кінестетичні (жести, що вказують та підкреслюють, міміка, поза, рух лектора аудиторією) проаналізовано в статті М. Радченко, М. Голубевої, Х. Бахтіярової [14].

Комплексне дослідження впливу технологій на сферу вивчення другої мови представлено в «Довіднику з технологій та викладання і вивчення другої мови» Шатель Керол та Шеннон Сауро. У праці охоплено різні аспекти мови: граматику, лексичний запас, читання, письмо, аудіювання, говоріння, прагматика та міжкультурне навчання, нові педагогічні погляди, підходи до оцінювання тощо [16].

У розвідці Т. Ушакової, І. Кушнір, І. Зозулі, Т. Уварової представлено алгоритм інтеграції storytelling у дистанційне навчання української як іноземної. Результати засвідчують прогрес у монологічному мовленні студентів різних рівнів [18]. Диджиталізацію освітнього процесу із використанням LearningApps, Moodle та новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій, зокрема платформ Kahoot, Learning Apps, сервісу Canva, програм Forms у Microsoft Teams досліджено в статті Л. Васецької та І. Абрамової [2]. Уплив цифрової дидактики (мультимедіа, електронних підручників, онлайн-платформ) на мотивацію і комунікативну компетентність студентів комплексно розглядають О. Язловицька, А. Птушка, Л. Байбекова, А. Пруднікова [15].

Виокремлення раніше не з'ясованих частин загальної проблеми. Цифровізація освіти створює нові можливості для реалізації комунікативного та компетентнісного підходів. За сучасними науковими дослідженнями з'ясовуємо, що завдяки онлайн-курсам, мобільним застосункам, платформам дистанційного навчання та штучному інтелекту можна організувати гнучке та персоналізоване навчальне середовище. Такі технології дають змогу використовувати адаптивні завдання, автоматичний зворотний зв'язок, інтерактивні тести та ігрові методи, що значно підвищують мотивацію іноземних здобувачів освіти і сприяють їхній активній участі в процесі навчання. Окрім того, цифрові засоби надають доступ до автентичного мовного контенту, що є необхідним для ефективного розвитку рецептивних і продуктивних навичок.

Формулювання цілей статті. Завдання дослідження передбачають аналіз компетентнісно-орієнтованого та комунікативного підходів у процесі модернізації освітнього процесу; визначення найбільш ефективних прийомів, методів і засобів активізації пізнавальної діяльності іноземних студентів та представлення освітніх методик, які враховують специфіку організації навчання в умовах диджиталізації.

Мета статті – окреслити теоретичні основи та здійснити аналіз практичної реалізації комунікативного та компетентнісно-орієнтованого підходів у викладанні української мови як іноземної в умовах диджиталізації.

Виклад основного матеріалу. Важливим напрямом підвищення якості мовного навчання є аналіз теоретичних основ та освітніх методик для вдосконалення традиційних і впровадження перспективних методів навчання у сфері викладання УМІ. Залучення здобувачів освіти до інтерактивної діяльності, а також підвищення мотивації вивчення УМІ може бути досягнуто завдяки використанню інтерактивних методів та ігрових технологій у процесі навчання. Практикою викладання доведено значну перевагу інноваційних підходів у формуванні мовної компетентності.

Комунікативне навчання мови ґрунтується на ідеї, що мовна компетентність полягає не лише в знанні граматики чи лексики, а й у здатності ефективно та доречно послуговуватися мовою в реальних життєвих ситуаціях. Цей підхід виник у відповідь на обмеженість традиційної, формально-граматичної моделі вивчення мов, його кон-

цептуальну основу заклали Делл Хаймс, Майкл Канале та Мерріл Свейн. Делл Хаймс увів поняття «комунікативна компетентність», підкреслюючи, що знання мови – це не лише побудова правильних з граматичного погляду речень, а насамперед уміння використовувати ці речення в конкретному соціальному контексті. Людина повинна знати, що сказати, як сказати, коли і кому. У центрі уваги опинилася мова як соціальний інструмент, що функціонує в системі норм, очікувань і культурних обмежень.

Розвиваючи цю ідею, Майкл Канале і Мерріл Свейн конкретизували й структуровано описали поняття комунікативної компетентності, запропонувавши її чотири-компонентну модель, яка визначила подальший розвиток методики викладання мов.

1. Лінгвістична (граматична) компетентність.

- Знання словникового запасу, граматики, орфографії, фонетики.

- Те, що часто вивчають у традиційних мовних курсах.

2. Соціолінгвістична компетентність.

- Здатність добирати мовні засоби відповідно до ситуації, адресата, соціального статусу (наприклад: ти / Ви, офіційний / неофіційний стиль, культурні норми).

3. Дискурсивна компетентність.

- Уміння логічно і зв'язно будувати мовлення: з'єднувати речення в текст, формувати розповідь або опис.

- Мовлення повинно мати початок, розгортання й завершення, бути послідовним.

4. Стратегічна компетентність.

- Уміння компенсувати мовні прогалини: перефразування, жести, запитання, паузи.

- Уміння виправляти себе, уникати непорозумінь [19].

Учені зазначили, що мовний успіх складається з декількох взаємозалежних елементів: знання мовної системи (граматики й лексики), уміння використовувати мову відповідно до соціального контексту, здатності будувати зв'язне, логічно організоване висловлювання, а також уміння застосовувати комунікативні стратегії для виходу з мовних труднощів або непорозумінь.

У практиці викладання УМІ це означає, що викладач повинен навчати не лише мовних правил, а й культурних кодів, інтонаційних особливостей, очікуваних формул ввічливості, реакцій на певні мовні ситуації. Важливо, щоб здобувач вищої освіти не лише засвоював мову як систему, а сприймав її як інструмент взаємодії, засіб досягнення мети в спілкуванні. Таким чином, комунікативне навчання ставить у центр живу мову в дії, створюючи умови, у яких іноземні громадяни активно практикують мовлення, слухають, реагують, взаємодіють – навіть якщо припускаються помилок. Мова тут не об'єкт споглядання, а засіб соціального діалогу.

В основі комунікативного підходу до викладання УМІ лежить усвідомлення мови як засобу спілкування. Комунікативний підхід передбачає створення умов, у яких здобувачі освіти використовують мову як інструмент реального взаєморозуміння. Це означає, що навчання має бути наближеним до автентичних ситуацій, коли мова стає засобом вираження думок, намірів та емоцій. Відтак основна мета полягає не лише у формуванні граматичних навичок, а й у розвитку вміння ефективно взаємодіяти в різних соціокультурних контекстах. Особливо важливо забезпечити цю взаємодію за допомогою цифрових технологій, які розширюють можливості занурення в мовне середовище через мультимедійні ресурси, відео, інтерактивні платформи та віртуальні симуляції. Головна мета такої діяльності – навчити іноземних здобувачів освіти ефективно використовувати українську мову в реальних життєвих

ситуаціях, а не лише знати граматичні правила чи лексичні одиниці. Це передбачає:

- *Орієнтацію на автентичні матеріали*: використання справжніх текстів, аудіо- та відеоматеріалів (новини, інтерв'ю, фільми, пісні), що відображають живе мовлення носіїв.

- *Акцент на інтерактивних вправах*: створення ситуацій, що стимулюють мовленнєву взаємодію: рольові ігри, дискусії, дебати, проєктна робота.

- *Розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності*: рівномірний розвиток навичок читання, письма, аудіювання та говоріння в контексті реального спілкування.

- *Толерантність до помилок*: розгляд помилок як природного етапу навчання, що не перешкоджає комунікації, а є можливістю для корекції та вдосконалення.

Компетентнісно-орієнтований підхід доповнює комунікативний, фокусуючись на формуванні в здобувачів освіти набору компетенцій, необхідних для успішного використання української мови. Це не просто поєднання знань, умінь і навичок, а здатність застосовувати їх для розв'язання конкретних завдань. Компетентнісно-орієнтований підхід акцентує на результативності навчання, зокрема на формуванні ключових і предметних компетентностей, що охоплюють не лише мовну та комунікативну, а й соціальну, інформаційну та міжкультурну компетенції. Такий підхід дає змогу інтегрувати знання, навички й цінності, необхідні для ефективного функціонування в сучасному суспільстві. У контексті викладання УМІ це означає формування здатності здобувача освіти самостійно знаходити інформацію, критично її осмислювати, адаптувати мовленнєві стратегії до різних ситуацій та виявляти повагу до культурної ідентичності співрозмовника.

Диджиталізація у цьому разі є незамінним помічником. Для організації і налагодження навчального процесу найбільш поширеними в Україні є такі платформи: Zoom, Skype, Viber, Telegram, Google Classroom, електронна пошта. Google – одна з перших компаній, яка розробила сервіси не лише для домашніх, але й корпоративних користувачів. Потрібно лише мати доступ до мережі «Інтернет» і сучасний браузер. Перевагою є відсутність необхідності зв'язку з конкретною операційною системою.

Найважливішим завданням постає необхідність створення сучасних електронних навчальних матеріалів для забезпечення платформ цифрових технологій. Поняття електронної освіти – це якісний методичний матеріал, який постійно розвивається і вдосконалюється. Диджиталізація змінює сферу освіти, змінює навчальні заклади і змінює самих викладачів.

Зокрема, для розвитку аудіювання використовуємо українські подкасти, відеоролики на YouTube, онлайн-радіо та телебачення. Удосконаленню практики читання сприяють українські онлайн-ЗМІ, блоги та електронні книги. Письмові навички тренуємо, пишучи коментарі на форумах, дописи в соціальних мережах або створюючи власні блоги українською мовою. А для розвитку говоріння залучаємо програми для мовного обміну з носіями, а також використовуємо функцію запису голосу в різних додатках для самостійного відстеження прогресу.

У Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця (ХНЕУ ім. С. Кузнеця) упродовж п'ятнадцяти років успішно функціонує спеціальне навчальне середовище – ПНС (персональна навчальна система) [17 : 457], яка дає змогу студентам навчатися дистанційно та є важливою для іноземних здобувачів освіти. В освітньому процесі університету діють понад 1500 ПНС, а загальна середньодобова відвідуваність сягає 18000 користувачів. Метою впровадження

ПНС у ХНЕУ ім. С. Кузнеця є забезпечення якості освіти способом змістового наповнення освітнього середовища, забезпечення однакового доступу учасників навчального процесу до якісних навчальних і методичних матеріалів незалежно від місця їхнього проживання та форми навчання, створення умов для персоналізації навчання, використання інформаційно-комунікаційних технологій [12]. Цей сайт ПНС є доступним для використання і через мобільний додаток Moodle Mobile. З мобільним додатком здобувачі освіти мають змогу переглядати вміст своїх курсів, навіть в офлайн-режимі; швидко знаходити різних учасників на курсі й контактувати з ними; слідкувати за своїми успіхами на курсах; отримувати миттєві сповіщення щодо будь-яких подій на сайті; завантажувати зображення, аудіозаписи, відео та інші файли з власного девайса; проходити тестування, писати на форумі й редагувати Wiki-сторінки; переглядати свої оцінки тощо [13].

База знань диджиталізації освітнього процесу в ХНЕУ ім. С. Кузнеця охоплює створення фрагментованих відеолекцій у Zoom; організацію онлайн-занять та вебсемінарів в EduMEET; використання сервісу «Google Meet» за умов дистанційного навчання; журнал оцінювання результатів навчання на сайті ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця, що є зручним інструментом запису та зберігання оцінок студентів; заповнення відомостей успішності здобувачів освіти в Кабінеті викладача ХНЕУ ім. С. Кузнеця тощо [1].

Особливе значення для диджиталізованого навчання має змішане навчання (blended learning), що поєднує очні заняття з онлайн-активностями. Цей підхід дає змогу максимально гнучко організувати навчальний процес, використовуючи переваги і традиційного, і дистанційного форматів. Наприклад, граматичні пояснення та ознайомлення з новою лексикою можуть відбуватися онлайн через відеолекції або інтерактивні платформи, а очні заняття можуть бути присвячені практичному відпрацюванню цих навичок у спілкуванні.

Інтернет-платформа «Персональні навчальні системи ХНЕУ ім. С. Кузнеця» відкриває різноманітні освітні ресурси для іноземних студентів, які вивчають УМІ: створено й апробовано відповідний контент для наповнення електронних курсів ПНС теоретичними і практичними інтерактивними матеріалами та завданнями. Українську мову як іноземну здобувачі освіти опановують також у процесі вивчення «Української мови (за професійним спрямуванням)» для іноземців, «Фахової української мови як іноземної. Основи комунікації», «Української мови як іноземної. Основ наукового мовлення» для магістрів, «Української мови як іноземної» для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня, які представлені на сайті персональних навчальних систем посеместрово. Для навчання іноземних студентів функціонують 8 курсів інтерактивного рівня та 4 – контентного. Вони розроблені відповідно до програм навчальних дисциплін, спрямованих на реалізацію комунікативного та компетентнісно-орієнтованого підходів, та представлені в репозитарії ХНЕУ ім. С. Кузнеця [6].

Дизайн сайту має модульну структуру, здатну до модифікації. Викладачі реалізували різні моделі дисциплін (в організаційному, методичному, інформаційному аспектах); підтримано типові формати курсів (тижневий, тематичний, формат плитками, формат єдиної діяльності, формат форуму). Формат курсів дає змогу оптимально використовувати попередні напрацювання та постійно вдосконалювати сторінку курсу й гнучко реагувати на особливості дистанційного навчання: використовувати засоби з функціями групових чатів, дзвінків та конференцій, зокрема

програму «Zoom» засобами сайту ПНС. Низка налаштувань дає змогу оптимально долучити цей сервіс для організації онлайн-занять та вебсемінарів (вебінарів) [5].

Варто зауважити, що розвиток лексичних і граматичних навичок для тривалого оволодіння лексикою і граматикою української мови студентами-іноземцями із використанням у самостійній роботі SMART технологій є дієвим і перспективним. Активно використовувані інформаційні освітні технології під час складання тематичного списку лексем для вивчення тем; озвучування слів; вибору зображення для ілюстрації лексичного значення слова; здійснення різних видів контролю роботи з лексикою; виконання різнотипних завдань із граматики (вибрати правильні відповіді; розставити слова в правильному порядку; розставити розділові знаки, вписати пропущені граматичні форми тощо); здійснення електронного оцінювання виконаного завдання та ін.

Інформаційні технології, використовувані в процесі викладання української мови як іноземної, ефективно демонструють можливості комп'ютера як інструмента освітнього процесу. Однак найбільш продуктивним підходом є поєднання традиційних методів навчання із сучасними інноваційними рішеннями. Інтеграція методів поглиблює розуміння мовних явищ, дає змогу розвивати різні аспекти мовленнєвої діяльності, формувати лінгвістичні навички, моделювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовленнєві сценарії, враховувати провідну репрезентативну систему здобувача освіти, а також реалізовувати індивідуальні підходи та підтримувати оптимальну інтенсивність їхньої самостійної роботи. Застосування мультимедійних навчальних програм з української мови забезпечує використання різноманітних методичних прийомів, сприяє засвоєнню навчальних матеріалів, тренуванню окремих навичок і здійсненню ефективного контролю.

Не менш ефективною є ігрова та гейміфікована методики. Використання елементів гри та змагання значно підвищує мотивацію здобувачів освіти. Онлайн-вікторини (наприклад, Kahoot!, Quizizz), інтерактивні вправи (LearningApps, Quizlet), створення навчальних ігор або навіть квестів українською мовою роблять процес навчання захопливим та ефективним. Ці інструменти дають змогу швидко перевіряти знання, надавати миттєвий зворотний зв'язок та створювати позитивну атмосферу. Зокрема, активно використовувані ігрові методи в процесі викладання УМІ на курсах викладачів кафедри: ділові, ситуативно-рольові, інтелектуальні, лінгвістичні ігри (наприклад, «Вилучи зайве слово», «Обмін думками», «Інтерв'ю», «Алітерація імені», «Комплімент», «Прогноз погоди», «Хвилина розмови», «Зміна співбесідника», «Редактор», «Третє зайве» тощо); моделювання заходів для розвитку наукового мовлення (наукової конференції, наукового діалогу, дискусії, наукової суперечки, диспуту); аналіз візуального джерела тощо.

Групова гра є одним із найефективніших інтерактивних методів навчання, який сприяє активній участі здобувачів освіти в навчальному процесі, заохочує використання мови в реальних комунікативних ситуаціях та створює позитивну атмосферу на заняттях. Застосування таких ігор під час викладання української мови іноземним студентам дозволяє не лише опановувати нову лексику чи граматичні структури, але й практично закріплювати здобуті знання. Учасники мають можливість активно застосовувати мову в умовах, наближених до реального життя [9].

Важливо також наголосити на персоналізації навчання, яку значно підсилює диджиталізація, забезпечуючи реалізацію індивідуальних навчальних траєкторій для іноземних студентів. Адаптивні навчальні платформи здатні аналізувати прогрес здобувача вищої освіти та пропонувати індивідуальні завдання, зважаючи на потре-

би та рівень знань. Чат-боти з елементами штучного інтелекту, такі як ChatGPT, можуть стати помічниками у редагуванні текстів, поясненні граматичних правил або генеруванні діалогів для практики.

У контексті цифровізації освіти актуальною постає технологія мікронавчання як новий ефективний підхід до організації освітніх процесів, що передбачає подання інформації чи засвоєння навичок дозовано й невеликими обсягами. Такий підхід, за сучасними науковими дослідженнями, враховує психологічні аспекти уваги людини, зокрема: тривалість концентрації уваги зменшилася останнім часом до 8,5 секунд, що зумовлено збільшенням обсягів інформації, яку вона мусить засвоювати щоденно, що, у свою чергу, спричинено розвитком інформаційних технологій загалом. Як наслідок – знижується здатність людини тривалий час зосереджуватися на новому складному контенті. Інтереси вчених, які досліджують новий тренд мікронавчання, спрямовані, передусім на вивчення переваг та недоліків цього підходу. Серед переваг виділяють концентрацію уваги, доступність, мобільність, модульність і гнучкість. Як недоліки вказують неможливість застосування такого підходу для вивчення складних тем з численними етапами й завданнями. Цікавлять дослідників також принципи та основні характеристики мікронавчання, серед яких варто виділити принцип послідовності, систематичності, наочності, активності й самостійності, а також такі важливі характеристики, як форма та тривалість навчання, види контенту та його фрагментація, цільові групи, роль учасників навчального процесу [10].

Не варто забувати про автентичне цифрове середовище. Важливо також заохочувати іноземних здобувачів освіти до перегляду українськомовних фільмів і серіалів із субтитрами, прослуховування українських музичних творів; збудити зацікавлення підписуватися на українські блоги та сторінки в соціальних мережах, брати участь в онлайн-дискусіях. Це занурення в живе мовне середовище значно прискорює процес засвоєння мови та культури.

Як засвідчує практика, диджиталізація суттєво розширює можливості реалізації комунікативного та компетентнісно-орієнтованого навчання УМІ. Цифрові інструменти та ресурси *дають змогу створити іммерсивне мовне середовище* за допомогою віртуальних екскурсій, інтерактивних карт, 3D-моделей культурних об'єктів України, допомагаючи зануритися в українську культуру та мову. Вони *забезпечують доступ до автентичних матеріалів*, таких як YouTube, подкасти, онлайн-ЗМІ й українські соціальні мережі, що є невичерпними джерелами актуального та автентичного контенту. Диджиталізація також *сприяє індивідуалізації навчання* завдяки адаптивним платформам, онлайн-тестам з миттєвим зворотним зв'язком та персоналізованим завданням, що враховують індивідуальні потреби та темп кожного студента. Цифрові технології *стимулюють інтерактивність та співпрацю* через онлайн-форуми, спільні документи й відеоконференції, даючи змогу здобувачам освіти спілкуватися українською мовою одне з одним та з викладачем незалежно від географічного розташування. Крім того, вони *дають можливість використовувати гейміфікацію*, наприклад, навчальні ігри, вікторини та челенджі, роблячи процес навчання більш захопливим та мотивувальним. Диджиталізація *надає миттєвий зворотний зв'язок* за допомогою програм для перевірки правопису, граматики та вимови, допомагаючи здобувачам освіти самостійно виявляти та виправляти помилки.

Висновки. Сучасна диджиталізація освітнього простору стимулює перегляд традиційних підходів до навчання УМІ, водночас вимагаючи інтеграції сучасних тех-

нологій у методичні системи. Одним із основних напрямів такого оновлення є запровадження принципів комунікативності, компетентнісного підходу, мотиваційності, особистісної орієнтації, контекстуального й автентичного складників, інтерактивності, цифрової інтеграції, мовленнєвої активності, культурологічного спрямування й неперервності навчального процесу. Перераховані принципи взаємопов'язані: формуючи комплексну модель ефективного мовного навчання в умовах диджиталізації, вони сприяють активізації мовленнєвої діяльності мовної особистості.

Принцип комунікативності ставить за мету організацію навчального процесу у форматі реального спілкування, яке сприяє розвитку практичних навичок використання мови. Сучасні цифрові технології значно розширюють можливості його впровадження: чат-боти, інтерактивні діалоги, рольові ігри на платформі «Zoom», завдання в Duolingo, віртуальні мовні клуби чи комунікація через месенджери створюють наближене до природного мовне середовище навіть у дистанційному форматі.

Компетентнісний підхід орієнтує освітню діяльність на розвиток життєвих, соціальних та професійних компетенцій. Це досягається за допомогою онлайн-курсів з інтеграцією міжпредметного змісту та проведенням інтерактивних онлайн-квестів. Такі інструменти сприяють формуванню критичного мислення, уміння працювати з інформацією, ефективно співпрацювати в команді й застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

Принцип мотиваційності підкреслює важливість забезпечення умов, які сприяють внутрішній зацікавленості іноземних громадян. Використання інструментів гейміфікації, таких як Kahoot!, Wordwall або системи досягнень у додатках, сприяє позитивному підкріпленню, стимулюючи регулярне повторення матеріалу та покращення власних результатів.

Особистісна орієнтація спрямована на врахування індивідуальних особливостей здобувача освіти: його потреби, інтереси, рівень володіння мовою та стиль навчання. Персоналізовані траєкторії в таких платформах, як «LingQ», «Duolingo» чи «Quizlet», дають змогу створити унікальний навчальний маршрут, що адаптується до цілей і темпу оволодіння мовою.

Контекстність і автентичність акцентують на реальних життєвих ситуаціях і використанні автентичних матеріалів. Перегляд відео із субтитрами, аналіз контенту із соцмереж та інтерв'ю з носіями мови допомагають здобувачам освіти зануритися в природні мовні контексти, засвоюючи лексику й граматику на практиці.

Інтерактивність є основою дієвої участі іноземних здобувачів вищої освіти в навчальному процесі. Діяльність у вигляді онлайн-форумів та навчальних проєктів заохочує співпрацю, обмін думками та створення спільного продукту, що підтримує розвиток комунікативних і соціальних навичок.

Принцип цифрової інтеграції передбачає систематичне використання цифрових інструментів для підвищення ефективності навчального процесу. Сервіси на кшталт Google Classroom, Google Workspace, Kahoot!, LearningApps, Edmodo, Moodle, а також електронні словники, перекладачі, Padlet і спільна робота над Google-документами створюють сучасне освітнє середовище, яке є доступним, мобільним і гнучким.

Мовленнєва активність, визначена пріоритетом у мовній освіті, реалізується через різноманітні онлайн-проєкти, створення відеомонологів, ведення блогів і подкастів, розроблення презентацій та відеоматеріалів. Така діяльність сприяє розвитку навичок формулювання якісних усних і письмових висловлювань.

Культурологічна спрямованість забезпечує глибше розуміння культурного контексту мови. Організація онлайн-екскурсій та перегляд українських фільмів із субтитрами сприяють формуванню цілісного уявлення про мовну картину світу та українську національну ідентичність.

Принцип безперервності навчання акцентує на важливості постійного доступу до навчальних ресурсів і можливості навчатися іноземним громадянам у зручний для них час. Інструменти, такі як відкриті LMS-системи та мобільні додатки для самостійного навчання, підтримують тривалий і гнучкий навчальний процес, сприяючи сталому вдосконаленню мовних навичок.

Отже, інтеграція цих принципів у цифрове освітнє середовище відкриває сприятливі перспективи мовної підготовки. Вона орієнтована на розбудову компетентного, мотивованого та культурно обізнаного мовця, який повністю відповідає викликам сучасного інформаційного суспільства й підтримує розвиток і особистісних, і професійних навичок.

Попри численні переваги, диджиталізація також ставить перед викладачами УМІ окремі виклики: з'являється необхідність постійного оновлення знань: адже викладачі мають постійно вдосконалювати навички використання новітніх цифрових інструментів і методику їх застосування. Важливо також забезпечити кібербезпеку та дотримуватися етичних норм, навчаючи студентів безпечного та відповідального використання цифрових ресурсів. Окрім того, варто враховувати виклик подолання цифрової нерівності, що передбачає забезпечення доступу до технологій для всіх студентів. Незважаючи на ці виклики, інтеграція комунікативного та компетентісно-орієнтованого підходів із можливостями диджиталізації відкриває безпрецедентні перспективи для викладання УМІ. Це дає змогу інтенсифікувати педагогічний процес, готуючи студентів до успішної комунікації в реальному українськомовному середовищі.

Цифрові технології автоматизують та спрощують процес навчання, здійснюючи миттєвий зворотний зв'язок, підвищують його результативність; уможливають доступність навчальних матеріалів у режимі реального часу для засвоєння нових знань; формують успішних конкурентоспроможних випускників, підготовлених до життя в цифровому суспільстві.

Отже, успішне викладання УМІ в умовах диджиталізації вимагає поєднання комунікативного та компетентісно-орієнтованого підходів, активного використання змішаного навчання, гейміфікації, персоналізації та занурення в автентичне цифрове середовище. Вагомим чинником активізації мовленнєвої діяльності здобувачів освіти є застосування інтерактивних методів навчання. Саме моделювання реальних ситуацій, використання рольових ігор, ситуаційних завдань, парної та групової роботи в процесі вивчення української мови як іноземної на заняттях формує та розвиває пошуково-дослідницькі, комунікативні, інформаційні компетенції, стимулює креативність та інтелектуальну активність, розвиває комунікативні вміння. Комплексний підхід сприяє розв'язанню таких основних дидактичних завдань, як формування стійкої мотивації до вивчення мови та пізнавальної діяльності, розвиток творчих здібностей і готовності до самостійного вивчення мови.

Перспективу подальших напрацювань убачаємо у створенні відеофрагментів для активізації комунікативних практик іноземних студентів, стимулювання інтерактивності, зокрема з урахуванням професійного напрямку навчання та спеціалізації.

Список використаної літератури

1. База знань диджиталізації освітнього процесу в ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/help/>
2. Васецька Л., Абрамова І. Особливості використання сучасних інформаційно-цифрових технологій для інтегрованого навчання мови іноземців. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 1 (25). С. 363–376. Режим доступу : <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/385>
3. Веретюк Т. Цифровізація в підготовці іноземних здобувачів (в курсі «Українська мова як іноземна»): огляд інструментів. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвуз. зб. наук. пр. молод. вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. Дрогобич : Гельветика, 2023. Вип. 70. Т. 1. С. 296–303. Режим доступу : <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/316edd98-f17b-4ee0-b06e-e4fbbde648d2>
4. Димань Н., Данілова О., Бадран Є. Інтерактивні прийоми викладання української мови як іноземної: від теорії до практики. *Український педагогічний журнал*. 2023. № 1. С. 122–127. Режим доступу : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/651>
5. Карікова Н. М., Ходарева І. М. Використання персональних навчальних систем у викладанні мовних дисциплін в умовах дистанційного навчання. *Scientific achievements of contemporary society*. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom, 2025. P. 553–561.
6. Кафедра української філології та історії. *Repository Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics / Навчально-науковий інститут міжнародних відносин*. Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33453>
7. Коновальчук Н. Перспективи застосування інструментів на основі штучного інтелекту у викладанні української мови як іноземної. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 3. С. 160–166. Режим доступу : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/786>
8. Лещенко Т. О., Шевченко О. М. Технологія навчання української мови як іноземної засобами імерсивних навчальних програм. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки : реалії та перспективи* : зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т імені Михайла Драгоманова. Київ : Видавничий дім «Гельветика». 2023. Вип. 92. Т. 2 : Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця. С. 38–43. Режим доступу : <https://enpui.npu.edu.ua/handle/123456789/41872>
9. Литвин О. О. Інноваційні методи в практиці викладання української мови як іноземної. *Business development: challenges, priorities, realities and prospects* : The 10th International scientific and practical conference, March 11–14, 2025. Zagreb, Croatia. International Science Group, 2025. P. 110–117. Режим доступу : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36255?locale=en>
10. Литвинова С. Г. Мікронавчання ІК-технологій педагогів в умовах онлайнного марафону як парадигма цифрової трансформації освіти. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2021. № 3 (1). С. 1–6. Режим доступу : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/154>
11. Мацюк З., Кочан І., Туркевич О. Основи методики викладання української мови як іноземної : навчальний посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2022. 152 с.
12. Методичне забезпечення розробки персональних навчальних систем : навчально-методичний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. Режим доступу : <https://cdn.hneu.edu.ua/ebook/metod-zabez/index.html>
13. Мобільний додаток. Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/assets/mobileapp/MobileApp.html>
14. Радченко М. І., Голубєва М. О., Бахтіярова Х. Ш. Засоби активізації пізнавальної діяльності студентів на лекціях. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні на-*

уки та соціальна робота. 2015. Т. 175. С. 29–32. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NauKMApp_2015_175_5.

15. Язловицька О., Птушка А., Байбекова Л., Пруднікова А. Вивчення іноземної мови у рамках процесу діджиталізації освіти. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. Вип. 1. С. 347–355. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2023_1_39

16. Chapelle, Carol A. and Sauro, Shannon eds. *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning*. Oxford : Wiley & Sons. 2017. 520 p.

17. Cheremsa O., Sukhenko V., Kunch Z., Kharchuk L., Nikulina N. Educational innovations in the formation of professional linguistic and communicative competence of a manager in conditions of crisis challenges. *Studies in Systems, Decision and Control. Developments in information and knowledge management systems for business applications*. 2025. Vol. 8. P. 441–465.

18. Ushakova N., Aleksieienko T., Kushnir I., Zozulia I., Uvarova T. Storytelling Technique in Teaching Ukrainian as a Foreign Language Remotely. *Theory and Practice in Language Studies*. 2022. Vol. 12. № 4. P. 629–638. Режим доступу : <https://tpls.academypublication.com/index.php/tpls/article/view/2800>

19. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1. P. 1–47. Режим доступу : <https://academic.oup.com/applij/article-abstract/1/1/1/181953?redirectedFrom=fulltext>

References

1. Baza znan dydzhytalizatsii osvithnoho protsesu v KhNEU im. S. Kuznetsia. Rezhym dostupu : <https://pns.hneu.edu.ua/help/>

2. Vasetska L., Abramova I. Osoblyvosti vykorystannia suchasnykh informatsiino-tsifrovnykh tekhnolohii dlia intehrovanoho navchannia movy inozemtsiv. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. 2024. № 1 (25). S. 363–376. Rezhym dostupu : <http://philol-zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/385>

3. Veretiuk T. Tsyfrovizatsiia v pidhotovtsi inozemnykh zdobuvachiv (v kursy «Ukrainska mova yak inozemna»): ohliad instrumentiv. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuz. zb. nauk. pr. molod. vchenykh Drohob. derzh. ped. un-tu im. I. Franka. Drohobych : Helvetyka*, 2023. Vyp. 70. T. 1. S. 296–303. Rezhym dostupu : <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/316edd98-f17b-4ee0-b06e-e4fbbde648d2>

4. Dyman N., Danilova O., Badran Ye. Interaktyvni pryomy vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: vid teorii do praktyky. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2023. № 1. S. 122–127. Rezhym dostupu : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/651>

5. Karikova N. M., Khodarieva I. M. Vykorystannia personalnykh navchalnykh system u vykladanni movnykh dystsyplin v umovakh dystantsiinoho navchannia. *Scientific achievements of contemporary society*. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom, 2025. P. 553–561.

6. Kafedra ukrainskoi filolohii ta istorii. Repository Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics / Navchalno-naukovyi instytut mizhnarodnykh vidnosyn. Rezhym dostupu : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33453>

7. Konovalchuk N. Perspektyvy zastosuvannia instrumentiv na osnovi shtuchnoho intelektu u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. 2024. № 3. S. 160–166. Rezhym dostupu : <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/786>

8. Leshchenko T. O., Shevchenko O. M. Tekhnolohiia navchannia ukrainskoi movy yak inozemnoi zasobamy imersyvykh navchalnykh proham. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5 : Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy* : zb. nauk. prats / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Ukr. derzh. un-t imeni Mykhaila Drahomanova. Kyiv : Vydavnychiy dim «Helvetyka». 2023. Vyp. 92. T. 2 : Innovatsiini tekhnolohii u konteksti inshomovnoi pidhotovky fakhivtsia. S. 38–43. Rezhym dostupu : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/41872>

9. Lytvyn O. O. Innovatsiini metody v praktytsi vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi. *Business development: challenges, priorities, realities and prospects* : The 10th International scientific and practical conference, March 11–14, 2025. Zagreb, Croatia. International Science Group, 2025. R. 110–117. Rezhym dostupu : <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/36255?locale=en>

10. Lytvynova S. H. Mikronavchannia IK-tekhnologii pedahohiv v umovakh onlainovoho marafonu yak paradyhma tsyfrovoi transformatsii osvity. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. 2021. № 3 (1). S. 1–6. Rezhym dostupu : <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/154>

11. Matsiuk Z., Kochan I., Turkevych O. Osnovy metodyky vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi : navchalnyi posibnyk. Lviv : Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka, 2022. 152 s.

12. Metodychne zabezpechennia rozrobky personalnykh navchalnykh system : navchalno-metodychnyi posibnyk. Kharkiv : KhNEU im. S. Kuznetsia, 2017. Rezhym dostupu : <https://cdn.hneu.edu.ua/ebook/metod-zabez/index.html>

13. Mobilnyi dodatok. Rezhym dostupu : <https://pns.hneu.edu.ua/assets/mobileapp/MobileApp.html>

14. Radchenko M. I., Holubieva M.O., Bakhtiiarova Kh.Sh. Zasoby aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti studentiv na lektsiiakh. *Naukovi zapysky NaUKMA. Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota*. 2015. T. 175. S. 29– 32. Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NauKMApp_2015_175_5.

15. Iazlovyska O., Ptushka A., Baibekova L., Prudnikova A. Vyvchennia inozemnoi movy u ramkakh protsesu didzhytalizatsii osvity. *Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii*. 2023. Vyp. 1. S. 347–355. Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2023_1_39

16. Chapelle, Carol A. and Sauro, Shannon eds. *The Handbook of Technology and Second Language Teaching and Learning*. Oxford : Wiley & Sons. 2017. 520 r.

17. Cheremska O., Sukhenko V., Kunch Z., Kharchuk L., Nikulina N. Educational innovations in the formation of professional linguistic and communicative competence of a manager in conditions of crisis challenges. *Studies in Systems, Decision and Control. Developments in information and knowledge management systems for business applications*. 2025. Vol. 8. P. 441–465.

18. Ushakova N., Aleksieienko T., Kushnir I., Zozulia I., Uvarova T. Storytelling Technique in Teaching Ukrainian as a Foreign Language Remotely. *Theory and Practice in Language Studies*. 2022. Vol. 12. № 4. P. 629–638. Rezhym dostupu : <https://tpls.academypublication.com/index.php/tpls/article/view/2800>

19. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1. P. 1–47. Rezhym dostupu : <https://academic.oup.com/applij/article-abstract/1/1/1/181953?redirectedFrom=fulltext>

MODERNIZATION OF EDUCATIONAL METHODS OF TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION

Olga Cheremska

*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Department of Ukrainian Philology and History
9A Nauka Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine
phone: 057 702 11 86
e-mail: olha.cheremska@hneu.net
<http://orcid.org/0000-0002-3360-8421>*

Viktoriia Sukhenko

*Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Department of Ukrainian Philology and History
9A Nauka Ave., 61166, Kharkiv, Ukraine
phone: 057 702 11 86
e-mail: viktoriia.sukhenko@hneu.net
<http://orcid.org/0000-0002-8775-6999>*

The article is devoted to the consideration of educational methods of teaching the language in higher education institutions, theoretical and methodological analysis of the principles of communicative and competence-oriented teaching of the Ukrainian language as a foreign language in the conditions of intensive digitalization of modern education. The work examines changes in linguodidactic approaches caused by global transformations in the receipt, processing and use of information. Particular attention is paid to communicative and competence approaches, which become the basis for the formation of the ability of foreign students to effectively interact in the Ukrainian-speaking socio-cultural environment.

The article emphasizes the importance of modernizing the methods of teaching the Ukrainian language as a foreign language through the introduction of digital tools, such as interactive learning platforms, multimedia resources, adaptive environments, mobile applications, virtual laboratories and elements of gamification. Technological transformation not only intensifies the learning process, but also contributes to the creation of real and life-like communicative situations, ensuring constant communication between the teacher and the learner.

It is noted that digital competence is an integral part of learning today, since it determines the ability of students to effectively use online resources, participate in distance communication and apply digital technologies to improve their language skills.

The article proves that the synthesis of communicative and competence approaches in interaction with modern digital technologies creates an adaptive, inclusive and effective educational environment. Such an approach is aimed not only at achieving a functional level of proficiency in the Ukrainian language, but also at forming the ability to use the acquired knowledge in professional, academic and everyday communication. The promising development of the methodology for teaching Ukrainian as a foreign language consists in the development of systematic digital educational products, interactive courses and multimedia solutions that will meet the needs of different levels of student groups and the requirements of modern digital educational transformation.

Key words: Ukrainian as a foreign language, digitalization, educational methods, competency-based approach, communicative approach, traditional and innovative teaching methods, form of teaching organization, active learning methods, multimedia technologies.

*Стаття надійшла до редакції 12.01.2026
доопрацьована 15.01.2026
прийнята до друку 18.01.2026*